

ΤΟ ΦΥΛΛΟ ΛΕΠΤΑ 50

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

ΙΔΡΥΤΗΣ & ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ : ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, Γ. ΦΤΕΡΗΣ,
ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ.

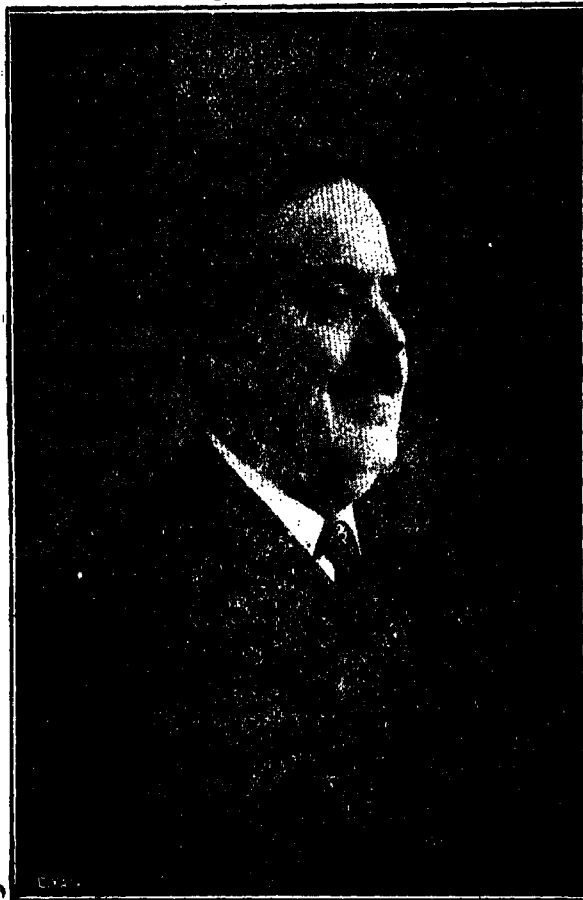
ΕΚΔΟΣΗ ΑΘΗΝΑΓΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ Χ. ΓΑΝΙΑΡΗΣ ΣΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 3.

ΧΡΟΝΙΑ ΙΗ' (ΕΞΑΜΗΝΟ Α')

ΑΡΙΘ. 718 (ΦΥΛ. 2)

Σάββατο, 9 Γεννάριου 1921

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΤΟΥ 'ΛΥΤΡΩΜΟΥ'

* ΤΙ ΓΡΑΦΟΥΝ ΟΙ ΑΛΛΟΙ *

ΑΡΛΟΥΜΠΙΣΜΟΣ

... Διότι τίς ἐξ ἡμῶν, ἐρωτήσας ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ περὶ τοῦ ἔργου των, δὲν ἤκουσε παρ' ἄλλου μὲν ἐξ αὐτῶν ὅτι εἶναι κρεσπώλης, παρ' ἄλλου δὲ ὅτι εἶναι ἰχθυοπώλης, παρ' ἄλλου ὅτι εἶναι κουρεὺς, ὑποδηματοποιὸς κλπ. κλπ. Ὡστε τί θὰ ἔλεγέ τις περὶ τοῦ ἀποφοίτου τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου ἐκείνου, ὅστις θὰ ἠγνίσει, ὡς ἐπιθυμοῦσιν οἱ μαλλιαρικοὶ, τὴν γλῶσσαν ταύτην τῶν συγχρόνων του; — Οἱ μαλλιαροὶ θλίβονται ἀκούοντας τὴν σύγχρονον ταύτην γλῶσσαν τῶν ὁμοειδῶν των, προτιμῶντες τὰς προσφιλεῖς εἰς αὐτοὺς λέξεις παπουτοῦς, χασάτης, μπαρμπέρης, κττ., τὴν δὲ γλῶσσαν αὐτῶν ταύτην ἔχουσι τὴν ἀφέλειαν νὰ συνιστῶσιν ὡς διδακτέαν καὶ ἐν τοῖς Δημοτικοῖς σχολείοις τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν!

Ἐφημ. «ΕΜΠΡΟΣ»

ΒΑΡΒΑΡΟΠАЗΑΡΟ

Στὴ στήλη αὐτὴ παρακαλοῦμε δλους τοὺς ἀναγνώστες μας νὰ μᾶς βοηθήσουνε.

Ἐνεκεν τῶν ΑΙΟΡΤΩΝ τὰ ΑΝΑπομείναντα ὑποήματα βελούδινα καὶ ἀτάλαζα τὸ ζεύγος δρ. 50.

Υποδηματοποιεῖον Α. Γοντζῆ (ἀρχὴ ὁδοῦ Σταδίου)

... Πάντως τὸ ζήτημα θὰ διευκρινισθῇ μόνον ὑπὸ τοῦ κ. Βιντάλ. Κατὰ τὰς ἀνακοινώσεις τῶν ἱατρῶν τοῦ Βασιλέως ὁ ΠΙΘΗΣ ὅστις ἔζηξε τὸν Ἀλέξανδρον ζῆ.

Ἐφημ. «ΛΕΣΤΡΑΠΗ» 11 Ὀκτωβρίου 1920. 66 καὶ 4 κολ.

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΜΕ

τοὺς συντρομητῆς τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ποὺ καθυστεροῦνε τὴ συντρομὴ τους, νὰ μᾶς τὴν ἐμδάσουν τὸ γρηγορότερο, γιὰ νὰ μὴ βρεθοῦμε στὴ δυσάρεστη θέση νὰ πάψουμε νὰ τοὺς στέλλουμε τὸ φύλλο.

X. ΓΑΝΙΑΡΗΣ & ΣΙΑ

ΤΟ ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

προσφέρει ΕΙΚΟΣΙ ΔΡΑΧΜΕΣ γιὰ ἓνα ἀντίτυπο τῆς «ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΟΥΜΕΝΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ» τοῦ Σάβα. Τὸ χρειάζεται ὁ συνεργάτης μας κ. Ἀλέξ. Στάνιμετζ.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Β. Ἄμ. Τὸ αἶσθημα δὲ μᾶς φαίνεται ἀληθινόν. Ὁ ρυθμὸς ἔχει εὐχάριστος. Τὰ λόγια κοινά. Τὸ «θέλοντας» στὴν παρακάτω στροφῆ—ποῦ τίς κλείνει ὅλες αὐτὲς τίς ἀδυναμίες μέσα του—ἐκάρφωτο ἢ, καλύτερα, κακοκαρφωμένο:

Τί τάχα τόσο γλήγορα
Σοῦτανε νὰ ζηλέψεις
Στὰ μέρη μου τὰ ἐρημικά
Θέλοντας ἀδικα νὰ ταξιδέψεις;

κ. Ἀσ. Γκ. Σοῦ ἀπαντήσαμε. Τὸ «Ἀπόψε» δεχτό.—κ. Μ. Ἄρσ. Ἡ ὑπόθεσις δὲν εἶναι ἄσκημη. Ἡ διήγησις ὁμοῦ πολὺ πρόχειρη. Δίχως κάποια κεντρικὴ ἰδέα ἢ αἶσθημα ἢ κάποιο ἐξχωριστὸ χαρακτηρισμό. — κ. Γ. Μ. Π. Ἄλθια πολὺ πάρα πολὺ ρομαντικόν:

Ὁ κόρη, ἄς ἦταν θέλημά σου
Νὰ μ' ἀγαποῦσες μιά φορά!
Χίλιους θὰ ξάπλωνα μπροστά σου
Γιὰ νάρτανα ὡς τὴν ἀγκαλιά σου
Καὶ νὰ πεθάνω ὄλος χαρὰ.

Ἦσως καὶ λίγο δοκασίτικο. Τὸ «νὰ πεθάνω» κακοκαρφωμένο κ' αὐτὸ μὲ τὸ κ α ἰ ἀπάνω σὸ νάρτανα. Τὸ «Τρα» γουδιστάδες» καλύτερο· μὰ μοιάζει σὰ μίμησις.—κ. Τ. Γ. Μὴ μᾶς στέλνεις τόσα πολλὰ μαζί. Βάζε καὶ κανένα ὄνομα ἢ ἀριθμὸν στὰ ποιήματά σου γιὰ νὰ μποροῦμε νὰ συνεννοηθοῦμε. Κι' ἓνα ἄλλο: ἀπόφευγε τίς πολλὰς ρητορίες καὶ τίς φιλοσοφίες μὲ τὴν Πίστη, Ἀγάπη, Ἑλπίδα μὲ κ ε φ α λ α ἰ α, ποὺ εἶναι ἀφηρημένες ἔννοιες προσωποποιημένες· εἶναι σκόπελοι ἔπου ἔχουν τσακιστεῖ καὶ μεγάλα καρβία. Δεχτὰ τὰ: «Ὁ,τι ἀγαποῦσα». Μὰ μὲ ποιά ὑπογραφή; — *Iunip*. Οἱ εἰκόνες σου κοινοὶ τύποι. Τοὺς λείπει ἡ φρεσκάδα τῆς ἀγνῆς ποιητικῆς συγκίνησης.—κ. Σ. Τ. Ὁ οοσιαλισμὸς ὡς ἐπιστημονικὸν σύστημα δὲν ἔχει θέση στὴν τέχνη. Στὴν τέχνη ἔχει θέση μονάχα ὡς αἶσθημα ἀνθρωπισμοῦ καὶ δικαιοσύνης—ὡς δίψα δικαιοσύνης, ὡς μίσος στὴν ἀδικία κτλ. κτλ.—κ. Γ. Νιν. Λάβασε τὸ Α.—κ. Γ. Ελ. Γιὰ νὰ μὴ σοῦ ἀπιντήσουμε, θὰ πει πὼς ἢ δὲν τὸ λάβαμε ἢ μᾶς παράτεσε. Ἀπὸ τὸ Υ. Γ. δὲν καταλάβαμε πολλὰ πράματα. Ὅστε τὰ ὅσα λές γιὰ τοὺς «καλοὺς» μας ποιητῆς, ὅτε ὅσα γιὰ τὸ «συμπατριώτη» σου ποῦ μᾶς τὸν παρουσιάζεις κύριο, ἐνῶ αὐτὸς θέλει νὰ παρουσιάζεται γιὰ κυρία. Ἀπὸ τοὺς στίχους προτιμοῦμε τὸ Στὴν Ἀγκαλιά τῆς Θλίψης Νο 1.—κ. Μ. Γ. Ἀθ. Προστέε σου δημοσιέψαμε. Τὴ καλύτερη ἀπάντησις; Τὸ «Στὴ βρύση» ἔχει τὰ ἐλαττώματα ποὺ σοῦ εἴπαμε ἤδη: περισσότερα ἀπ' ὅ,τι χρειάζονται λόγια.—κ. Π. Π. Μορφ. Εὐτυχῶς γιὰ τὴν κορφὴ ποὺ γράφεις δὲν ἀληθεύει.—κ. Μ. Ἀδρ. Καλὸ, μὰ κομμάτι φτωχόν.—κ. Ν. Ζαν. Τὸ «Μέσα στὴ χρυσομένη φύση» θὰ ἦτανε καλὸ γι' ἀρχινοσημὸν σὲ κάποιο διήγημα. Ἐτσι μονάχα του, δὲν εἶναι ἀρκετό. Γιὰ τὸ γράμμα σου σ' εὐχαριστοῦμε καὶ περιμένουμε τὰ περισσότερα.—κ. Χ. Πασ. Ἐχεις πολὺ δίκιο. Ἄλλο τὸ ἓνα κ' ἄλλο τὸ ἄλλο. Κρίμα γιὰ τὸ δημοτικισμό, καὶ κρίμα γιὰ τὸ ἔθνος ἢ μεγάλη ἀπώλεια τοῦ Ἰδα μας.—κ. Χ. ρ. κ. Ἀπόλυτα σύμφωνοι. Ὅμως ἓνας δυνατὸς τεχνίτης, ἀριστοτέλης, μπορεῖ νὰ κάνει καὶ τὸ ἄλλο, μὰ πάντοτε βέβαια ἢ ἀληθινῆ, ἀγνῆ ποιησις εἶναι ἢ ἄλλη.—κ. Κ. Ἀλ. Ἀθ. Δὲ μᾶς τὴ γυρέψατε, τὴ γνώμη μας. Τώρα δὲ θυμόμαστε.—κ. Β. Ἀλ. Πρέπει πρῶτα νὰ τελειοποιηθεῖς στὰ μέτρα.—κ. Ἀπ. Ν. Μαγγ. Εὐχαριστοῦμε πολὺ γιὰ τὸ γράμμα σου. Τὰ ποιήματα πολὺ ἀφηρημένα.—κ. Μ. Καστρ. Λίγο ἀδύνατα.—κ. Χ. ρ. κ. Ἀπαντοῦμε πάντοτε. Γι' αὐτὰ ποὺ γράφεις, δὲν ἔχουμε τί νὰ ὑποθέσουμε. Ἦσως νὰ ἔχουν παραπέσει.—κ. Νυμ. Σ' εὐχαριστοῦμε. Θὰ θέλαμε ὅμως νὰ ἴδομε κάποιο βιβλίον του. Στείλε μας το καὶ σοῦ τὸ γυρίζουμε.

ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ ΦΥΛΛΟ :

ΜΕΛΛΟΘΑΝΑΤΟΙ

Τὸ πρῶτο διήγημα ἀπὸ μιὰ σειρά πολεμικῶν διηγήματα τοῦ ΠΑΝΟΥ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ
παρμένα μέσα ἀπὸ τίς φλόγες τοῦ πολέμου.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΗ' (ΕΣΜΗΝΟ Α')

Σάββατο Ἀθήνα, 9 Γεννάρη 1921

ΑΡΙΘ. 718 (ΦΥΛ. 2)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ: Ὁ «Αυτρωμός» τοῦ Ταγκόπουλου.

ΣΕΦΥΡΟΣ ΒΡΗΔΥΝΟΣ: Μεσάνυχτα.

ΑΣΠΑΣΙΑ ΓΚΙΝ: Ὁλίκερη ἱστορία.

Π. ΜΗΡΣ: Τὸ ἡμέρομα τῆς δουλείας.

Ι. ΡΗΦΤΟΠΟΥΛΟΣ: Μία ὁδὸς τοῦ Ὁράτιου.

ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ: Τῆς ἀγάπης.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ἐνα γράμμα καὶ μὴ δήλωση.

ΜΙΧ. ΘΕΡΒΗΝΤΗΣ — Κ. ΚΗΡΘΙΟΣ: Δὸν Κιζώτης (συνέχεια).

Ο ΝΟΥΜΑΣ: Φαινόμενα καὶ πράγματα.

ΜΕΣΤΡΗΓΗΛΙΣ: Τὸ τραγούδι τοῦ Πάπα καὶ ἡ φιλολοία.

ΑΠΟ ΒΑΘΜΑΔΑ ΣΕ ΒΑΘΜΑΔΑ: Νεοελληνικὴ φιλολογία. — Ξένη φιλολογία. — Χωρὶς γραμματόσημο.

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΖΟΥΓΡΑΦΙΕΣ

“Ο ΛΥΤΡΩΜΟΣ,”

ΤΟ ΝΕΟ ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ «Αυτρωμός» εἶναι ὁ ἐπίλογος μιᾶς συγγραμμῆς δεκαπεντάχρονης πρωτοτυπίας ἐργασίας γιὰ τὸ νεοελληνικὸ δράμα. Στὰ 1905, πού ὁ Δ. Π. Ταγκόπουλος ἐγράψε τὸ πρῶτο τοῦ δραματικὸ ἔργο, τοὺς «Ζωντανούς καὶ Πεδωμένους», οἱ περισσότεροι τὸ δεχτήσαν με ἀδιαφορία, λίγοι ξαφνιασθήσαν γιὰ τὸ ἀσυνήθιστο πού εἶχε τέτοιο θέμα γιὰ δραματικὴ σύνθεση, καὶ μονάχα τρεῖς τέσσερες — ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ὁ Ψυχάρης — νοιώσαν ἀμέσως τὴν ἐξαιρετικὴν πρωτοτυπία πού ἔφερεν εἰς τὴ δική μας φιλολοία ἕνα τέτοιο ἔργο. Ὁ Ταγκόπουλος ἐκολούθησε τὴ δουλειά του με τὸν «Ἄσωτος», με τὸν «Ἀλυσίδες», με τὸ «Στὴν ὀξωπορτα», με τὸν «Ἀρχισυντάχτη», τὸ «Μαῦρο χέρι», τὴ «Μιριέλλα», ἐνῶ τὸν ἴδιο καιρὸ ἡ θεατρικὴ μας παραγωγή εἶτανε κ' ἔμενε δουλικὴ μίμηση τῆς γαλλικῆς δραματοποιουμένης, καὶ ἡ ρωμαϊκὴ ζωὴ περνοῦσε κ' ἔφευγε σὺν ἀέρας ἀνάμεισ' ἀπὸ τὴς πένες τῶν περισσότερων ἀπὸ κείνους πού γράφανε γιὰ τὴ σκηνή.

Ἡ ἰδεολογικὴ μεταβολὴ κ' ἡ σημαντικὴ κοινωνικὴ κίνησις πού ἔγινε στὸν τόπο μας σ' αὐτὰ τὰ τελευταῖα δεκαπέντε χρόνια, καθρεφτίζονται μέσα εἰς τὴν δραματικὴν ψυχὴ τῆς σκηναϊκῆς δημιουργίας τοῦ Ταγκόπουλου. Στὰ 1905 τὸ ἔθνος, στενὸ στὰ σύνορά του, γύρειε πλατύτερον ὀρίζοντες, καὶ ὁ μόνος δρόμος γιὰ νὰ τοὺς ἀποχτήσει δὲν εἶτανε ὁ παλιὸς καὶ καθιερωμένος ἀπὸ τοὺς πατριώτες τοῦ καφενέ, πού τοὺς μαρῶσανε ἡ τεμπελιά καὶ τοὺς ἔθρεφε ὁ προγονισμὸς. Ὁ μόνος δρόμος εἶτανε, με τὸ ἀνοιγμὰ τῶν ματιῶν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ, ν' ἀποχτήσει ὁ νεοελληνας συνειδησι τῆς πραγματικότητος. Αὐτὴ θὰ τοῦ ἔδινε ἀφορμὴν γιὰ λευτέρη σκέψιν, δίχως σκοουριές καὶ πρόληψες, κ' ἡ λευτέρη σκέψιν μονάχα, θὰ μπορούσε νὰ τοῦ χαρίσει λευτέρη ζωὴ. Λευτέρη βέβαια ζωὴ ἀπὸ τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ἰδεολογικὴν μεριά, γιὰ τὴν κοινωνικὴν μεριά, στὰ χρόνια ἐκεῖνα, κανεὶς ἀκόμα δὲν τὴν μάντευε καὶ δὲν τὴ λογάριζε στὸν τόπο μας. Μὰ ὕστερ' ἀπὸ τὸ θέμα τοῦτο, πού ξετυλίγεται εἰς τοὺς «Ζωντανούς καὶ Πεδωμένους» τόσο πλατὺ καὶ τόσο ἀνοιχτὸ, ὁ συγγραφεὺς με τὸ θέμα τοῦ «Ἄσωτος» στενεύει τὰ σύνορά του καὶ στέκεται σὲ ὀρισμένη ἀπο-

ψῆ, τὴ γλωσσικὴ, γιὰ νὰ κηρύξει τὰ δικαιώματα τοῦ ζωντανοῦ λόγου, τὴ στιγμὴ πού τὸ ξεφρενιασμένο πλῆθος μιᾶς πολύχρονης μιστριωτικῆς στενοκεφαλίας, φώναζε εἰς τοὺς θεομῆτες καὶ ζητοῦσε «εἰς τὸ κεφάλι τῶν μαλλιαρῶν». Τὸ θέμα τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ ἴσου ἀληθινοῦ δρόμου, εἰς τὴν πολιτικὴν διακυβέρνησι τοῦ τόπου, τοῦ τόπου πού στενεύε πάντα κατὰ ἀπὸ μιᾶς πολιτικῆς ψευτιάς καὶ κομματικῆς συναλλαγῆς, ζετᾶται εἰς τὴς «Ἀλυσίδες», καὶ με τὸ «Στὴν ὀξωπορτα», τὸ «Ἄσωτος» καὶ τὴ «Μιριέλλα», ἡ δυστυχισμένη τύχη τῆς γενεῆς, εἰς τὴν κοινωνία μας, δεῖχεται με τὰ ζωηρότερα χροῖματα, καὶ τονίζεται ἡ ἀνάγκη τοῦ γλήγορου κοινωνικοῦ μεταστροφῆς, ἐνῶ με τὸν «Ἀρχισυντάχτη» μᾶς γίνεται δραματικὴ ἀποκάλυψις γιὰ τὰ ἰδιαιτέρως παρασκήνια τῆς δημοσιονομικῆς ζωῆς καὶ γενικώτερα γιὰ τὴν ἠθικὴν τοῦ τύπου μας, πού ἀπὸ οργάνο δημοσίας ὠφελείας μπορεῖ νὰ καταστήσει, σὲ ἀνάξια χέρι, ἄπλο φοβερό, γυρισμένο ἴσιον εἰς τὴν καρδιά τῆς μάζας.

***

Ὑστερ' ἀπὸ ὅλην αὐτὴν τὴν πολύχρονην ἐργασίαν ἔρχεται τώρα ὁ «Αυτρωμός», οὗ δραματικὸς ἐπίλογος. Ὁ προγονισμὸς Αἰμίπρος εἰς τοὺς «Ζωντανούς καὶ Πεδωμένους», ὁ γλωσσικὸς λυτρωτὴς ἤρωας τοῦ «Ἄσωτος», ὁ συμβιβαστικὸς πολιτικὸς Στρωτός εἰς τὴς «Ἀλυσίδες», γίνεται τώρα κοινωνικὸς πολεμιστὴς, ἐπαναστάτης ἐμφυχωμένος, ἀδιάλεχτος, σκληρὸς καὶ σαρκαστικὸς ἀρνητὴς τῆς σημερινῆς κοινωνικῆς ζωῆς, πού στηριγμένη εἰς τὴν ἐπίσημην ψευτιά, εἰς τὴν ἀνάγκη αὐτῆς τῆς ψευτιάς γιὰ νὰ κρατηθεῖ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἢ κυρίαρχην κοινωνικὴν τάξιν, καταπιέζει καὶ κατακυραννεῖ τὸν ἄνθρωπον τοῦ σήμερα, στερεώνοντας τὸν τὴν οικονομικὴν, τὴν διανοητικὴν καὶ τὴν κάθε εἶδος φυσικὴν λευτεριά του. Ὁ Δήμηρ, ὁ ἤρωας τοῦ «Αυτρωμοῦ», γυρᾶ ἀπὸ τὸν πόλεμον σακατεμένος, με μισοπαρμένο τὸ δεξιὸν χέρι καὶ πόδι. Βρίσκει τὸν πατέρα του πεδωμένο, τὴν Τζούλια, τὴν παιδιὰ τῆς ἀγάπης του, παντρεμένη μ' ἕναν χρηματιστὴν, τὸ Στάθη, πού κλοῦσε τὴν ἑσπέραν του, ὁ Δήμηρ, κιντύνει τὴ ζωὴν του σὲ χροῖματα, τότε φιλάργους,

πότε πλαταίνοντας τὰ σύνορα τῆς ἀστικής πατρίδας. Μρνάχα ἢ ἀνίδεια μάνα του, πού τὰ ρήχνει ὅλα στή μοίρα, κι ὁ ἰσυνειδός δουλευτής, δούλος τῆς ἀνυποψίας του, ἀδερφός του Κωστής, εἰν' εἰχαριστημένοι ἀπὸ τῆ ζωὴ τους. Αὐτός, μέσα σὲ τέτοια περικυκλωσιά, πνίγεται. Ὁ πόλεμος, καθὼς λέει, «τοῦδωσε τὴ συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του». Κι ὅταν ὁ ἀδερφός του τὸν πειράζει, λέγοντάς του πὼς τοῦ βάλθηκε νὰ ἰσπρώσει ἐπανάσταση, αὐτὸς ἀπαντᾷ : «Ἐπανάσταση ; Ποιὸς σοῦ μίλησε γιὰ ἐπανάσταση ! Ἀλίμονο. Χρειάζεται καιρὸς καιρὸς, ὅσο πὸν νὰ ἐπαναστατήσει πρῶτα ὁ καθένας κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ του, γιὰ νὰ σηκωθοῦμε ἔπειτα ὅλοι μαζί... Πρῶτα πρῶτα χρειάζεται νὰ γκρεμίσουμε ὁ καθένας μας τὸν τύραννο πού ἔχει μέσα στὸ αἷμα του... Πρέπει, μ' ἄλλα λόγια, νὰ γίνῃ πρῶτα ἡ ἀτομικὴ ἐπανάσταση. Μὲ νοιώθεις ;»

Μὰ ποιὸς νὰ νοιώσει τέτοια λόγια γύρω του ; Ὁ ἀδερφός του Κωστής τοῦ πετὰ κατὰμουτρα σ' αὐτὰ ὡσαύτως, κι ὁ κόσμος ὁλόκληρος θὰ τοῦ πετοῦσε σαρκαστικά : «Κουροφρέξαλα !». Συνεπαρμένος, φλογισμένος ὁ Δήμης, ἀπὸ τὸ καινούριο φῶς πὸν τοῦ λουζει τὴν ψυχὴ καὶ τὸ εἶναι, φαίνεται σκληρὸς στὴν ἀρχὴ καὶ πρὸς τὴ Τζούλια, πού ἔρχεται νὰ τὸν ἴδει. Κι ὅταν αὐτὴ τοῦ δείχνει τὴν ἀπαλὴ καὶ μαλακὴ πρὸς τὴ ουσυχία ψυχὴ της, φωνάζει θυμωμένα : «Ἡ φιλάνθρωπια πάει, ἡ φιλάνθρωπια !... Ἐνὰ ὄπλο σας κι αὐτό, γιὰ νὰ κρατᾶτε κοιμισμένες, ναρκωμένες τις λαϊκὲς μάζες καὶ νὰ τις ξεμεταλλεύσατε !... Ἡ θρησκεία, ἡ πατρίδα, ἡ φιλάνθρωπια... Τὰ τρεῖς τοπομαχικά σας τὰ θαριά !». Ὁ συγγραφέας ἐδῶ βέβαια θέλει νὰ τονίσει πὼς τὰ αἰσθητά τουτα, ὅχι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ γιὰ πέταμα, μὰ γιὰ πέταμα εἶναι τὴν ὥρα πὸν τὰ κατάντησε ὁ ἀστιμὸς ἐρείπια, μὲ τὴν ἐκμετάλλεψη πὸν τοὺς κάνει. Κι ὅταν ἀκόμα ἡ Τζούλια τοῦ ἐξηγεῖ πὼς ἡ γροθιά πὸν γυρεύει νὰ σηκωθεῖ ἀπὸ τὰ κάτω, ἴσως πρῶτα πρῶτα πγσει καταπάνω του, ὁ Δήμης δὲ μπόδιζεται νὰ ὁμολογήσει : «Ἦ, ἄς ἔρθει ἡ ἄγια ὥρα νὰ σηκώσει ὁ κοινωνικὸς σιλάβος τὴ γροθιά του, κι ἄς εἶμαι γὼ τὸ πρῶτο θῦμα του!». Ἔτσι τίποτα δὲ βρίσκει χάρι μπροστά στὰ μάτια του ὅτὸ τὰ σημερινὰ καθιερωμένα. Κατηγορεῖ τὸ ουνθιμιατικὸ γάμο : «Ὁλ' οἱ γάμοι, πὸν δὲ γίνονται ἀπὸ ἔρωτα καὶ δὲ στηρίζονται πάνου στὸν ἔρωτα, εἶναι ἀνήθικοι γάμοι». Κατηγορεῖ ἀκόμα καὶ τὴν ἐπιβλημένη στοργή : «Καὶ ἡ στοργὴ μὲ κουράζει... Ὅλα μὲ κουράζουν πιά...». — «Σὲ κουράζει καὶ ἡ ἀγάπη ;» τὸν ρωτᾷ ἡ Τζούλια. «Ὁχι !» ἀπαντᾷ. «Ἦ... Ἦ... Ἦ... αὐτὴ μονάχα νὰ μοῦ δίνει τὴ δύναμη τῆς ἀντίδρασης στὰ μέσα μου καὶ στὰ γύρω μου...»

Ἡ δραματικὴ κρίση, ἡ δυνατὴ σύγκρουση πὸν χαρακτηρίζει τὸ ἔργο, καὶ τὸ φέρνει γοργὰ ὑστερα στὴν κἀθαρση, γίνονται στὸ δεύτερο μέρος, τὴν ὥρα πὸν ὁ Δήμης ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸ Στάθης μερτικὸ ἀπὸ τὰ κέρδη του, τὰ κέρδη ἐκεῖνα πὸν ὁ χρηματιστὴς πραγματοποίησε ἀποκα καὶ ἀφτονα, τότες πὸν ὁ Δήμης, στρατιώτης στὸ μέτωπο, σακάτεβε τὴ ζωὴ του γιὰ πάντα, κ' ἔχανε τὴ Τζούλια, πὸν τραβηγμένη ἀπὸ τὰ πλοῦτη τοῦ Στάθης, γινότανε γυναῖκα του. Κι ὅταν ὁ Δήμης διάζει τὸ χρηματιστὴ, — πὸν αὐτὸς τοῦ δίνει καὶ πάλι στὸ γραφεῖο του τὴν παλιά ἐκεῖνη θέση πὸν εἶχε καὶ πρὶν πάει ὁ Δήμης στὸν πόλεμο, — ὅταν

τὸν διάζει νὰ κοιτάξουνε αὐτὸ τὸ λογαριασμὸ πὸν τοὺς ἀνοίξε ὁ πόλεμος, λογαριασμὸ πὸν φτώχινε καὶ σακάτεψε τὸν ἔνανε, καὶ πλοῦτισε τὸν ἄλλονε μὲ παρὰδες καὶ μὲ μιὰ ὁμορφὴ γυναῖκα, ὁ Στάθης πονηρεμένα πασιάζει νὰ ξεφύγει.

— Δὲν ἀφίνεις νὰ τὸν κοιτάξουμε ὑστερα ;

— Ὅπως ἀγπάς... Καὶ ὑστερα, κι αἰθρὸ καὶ μεθόριο... Θὰ γίνῃ πὸν θὰ γίνῃ αὐτὸ μιὰ μέρα...

— Μιὰ μέρα ;

— Ναί, ναί ! Μιὰ μέρα... Καὶ δὲ θ' ἀργήσει.

Πίστεψέ με !

Κι ὁ Στάθης εἰρωνικὰ σιμβουλεύει τὸ Δήμη νὰ φίσει αὐτὲς τὶς θεωρίες καὶ νὰ κοιτάξῃ τὴν πράξη.

«Ἡ ὁμορφότερη θεωρία, — τοῦ λέει, — εἶναι νὰ χεῖς παρὰδες».

Ὡς τόσο ἡ Τζούλια, ὑστερ' ἀπὸ τὸ γυρισμὸ τοῦ Δήμη, ἀρρωστοῦ καὶ σακατεμένου σωματικὰ καὶ ψυχικὰ, δὲ μένει ἀδιάφορη. Τραβιέται ἡ καρδιά της καὶ πάλι πρὸς τὸ φτωχὸ Δήμη. Ἡ ἀποκάλυψη γίνετα, στὸ τρίτο μέρος τοῦ ἔργου, πὸν μὲ τεχνικὴ δεξιότητα ὁ συγγραφέας, φέρνει φυσικώτατο τὸ ἀντάμωμα καὶ ξεμονάχιασμα τῆς Τζούλιας καὶ τοῦ Δήμη, στὸ σπίτι τοῦ τελευταίου. Εἶναι μιὰ σζηνὴ ἡρεμὴ, γαλήνια, ὑποβλητικὰ τρυφερή, ἔξω ἀπὸ τὶς συνηθισμένες ἀνοστες αἰσθηματολογίες. Ὁ Στάθης τὰ νοιώθει ὅλα. Λέει τῆς Τζούλιας : «Ἡ θέση τῆς γυναίκας εἶναι κοντὰ στὸν ἄντρα της». Πιάνει ὁ Δήμης τὸ λόγο : «ἔχει δικιο, Τζούλια, ὁ ἄντρας σου. ἔχει πέρα πέρα δικιο». Ὁ Στάθης χαρούμενα «—Τάκοῦς;». Ὁ Δήμης : «—Ναί... Ἡ θέση τῆς γυναίκας εἶναι κοντὰ στὸν ἄντρα πὸν ἀγαπᾷ...» Καὶ παρκατόν, ὁ Στάθης πρὸς τὴ γυναῖκα του : «—Ὅστε εἶσαι δική μου;» Κ' ἡ Τζούλια σπρώχνοντάς του τὸ χέρι : «—Ὁχι. Εἶμαι δική μου πιά...». Τὰ δικαιώματα τῆς γυναίκας ξαναπαριένα, ὅπως ἀξίζει σὲ μιὰ λεύτερη κι ἀληθινὴ κοινωνία. Καὶ τὸ δρῶμα κλείνει μὲ τὸ πυρετικὸ εἶγος πὸν ξαναρχεται τὴν ταχτικὴ ὥρα, στὸν ἀρρωστημένο Δήμη, καὶ πὸν ὁ Στάθης χαμογελῶντας, τὸ χαρακτηρίζει εἰρωνικὰ γιὰ «τυρετὸ ἰδεολογικό».

***

Ἀπὸ τὴ φλόγα τοῦ ἰδεολογικοῦ αὐτοῦ τυρετοῦ βγήκε ὁ «Αυτωμὸς», τὸ τελευταῖο δραματικὸ ἔργο τοῦ Ταγκόπουλου, πὸν σφραγίζει ὅλη τὴ σειρά τοῦ πρωτότυπου ἰδεολογικοῦ του θεάτρον. Ὁ συγγραφέας ἐδῶ δὲν κάνει καθαρὸ σοσιαλισμὸ. Μέσα στὶς ιδέες τοῦ ἔργου, πολλὲς εἶναι βέβαια πὸν θὰ τὶς ὑπόγραφε μὲ ὅλη του τὴν καρδιά κάθε σοσιαλιστῆς. Ὁ Ταγκόπουλος, προχωρεῖ καὶ παρὰ πέρα. Κάπου κάπου ἀγγίζει τὰ σύνορα τῆς Ἀναρχίας, — μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ σημασία τῆς λέξης. Θάτανε μέσα στὴν ἀλήθεια κανεῖς, ἂν ἔλεγε, πὼς ἀπ' ὅλα μαζί τὰ δράματα τοῦ Ταγκόπουλου, θὰ μπορούσε νὰ βγῆ μιὰ φιλοσοφικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐπαναστασιακὴ, ἀπολυτωτικὴ γραμμὴ, πὸν μὲ τὸ τελευταῖο τοῦτο δράμα ξετυλίγεται πρὸς τὰρῖστερά καὶ σφραγίζεται καθολικὰ, κεντρικὰ. Ἡ γραμμὴ αὐτὴ ἴσως κλείνει τὴν ἰδεολογία τοῦ προχωρημένου καὶ προοδεμένου μικροαστισμοῦ, πὸν ἀκόμα δὲν πῆρε τὴν τελειωτικὴ συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του, σὰν τάξης σύμμαχος τῆς ἐργατικῆς, ἐνωμένης μ' αὐτὴ τὴ σήμερα στὰ περισσότερα, κι αἰθρὸ σὲ ὅλα, ὑστερ'

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΒΑΤΟ

Ίδρυτής και Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ
Έκδότης και Διαχειριστής: ΧΡ. ΓΑΝΙΑΡΗΣ & ΣΙΑ

Ταχυτοί συντάχτες: ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, Γ. ΦΤΕΡΗΣ, ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Όσα γράμματα ενδιαφέρουν τη Διαχείριση πρέπει να διευθύνονται:

Χ. ΓΑΝΙΑΡΗΝ & Σίαν Σοφοκλέους 3, ΚΟΡΗΝΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:	Για την Ελλάδα	δρ. 25	το χρόνο.
		» 13	το εξάμηνο.
		» 7	το τρίμηνο.
	Για την Αγγλία και Αίγυπτο	£ 1	το χρόνο
		£ 0,10	το εξάμηνο
	Για την Αμερική	\$ 5	το χρόνο
		\$ 3	το εξάμηνο

Και για τα άλλα μέρη ανάλογα

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΠΡΕΠΙ να χαρακτηριστεί η έκδοση της «Κομμουνιστικής Επιθεώρησης» σα μια καλή αρχή για τη σοσιαλιστική μόρφωση όλων εκείνων που σπουδάζουν ή έχουνε συμφερό από την επικράτηση της σοσιαλιστικής ιδέας. Το πρώτο τεύχος που έχουμε προστά μας δείχνει μια επιμελημένη και φιλόκαλη προσπάθεια για να παρουσιαστεί η εργασία αυτή ελπιόσπονη, όπως χαρακτηρίζει σ' ένα κόμμα που θέλει να έχει το περιοδικό αυτό για επίσημο όργανό του. Έχουμε όμως να παρατηρήσουμε δυο πράγματα. Βρίσκουμε δηλαδή και στην καινούργια αυτή προσπάθεια το ίδιο ελάττωμα που παρουσιάζει κάθε ανάλογη Ρωμαϊκή εργασία. Τα όργανα δηλαδή αυτής της προσπάθειας αποβλέπουν πιο πολύ στον έαυτό τους, στην έδραίωση της επιστημονικής τους φήμης, παρά στο σκοπό που ζητάνε να πραγματοποιήσουν. Ποιός είναι ο σκοπός της «Κομμουνιστικής Επιθεώρησης»; Να μορφώσει θεωρητικά το κοινό της, να το διδάξει τί θα περί επιστημονικός σοσιαλισμός. "Αν ή Κ. Ε. νομίζει πως απευθύνεται σ' επιστημονικό κοινό, τότε ή έγκλοή της είναι απόλυτα δικαιολογημένη. Μα έμεις νομίζουμε πως στα χάλια που βρίσκεται σήμερα ο τόπος μας, από σοσιαλιστική άποψη, κείνο που μας διαίζει είναι ή γνώση και ή διάδοση των πιο άπλων, των πιο στοιχειώδων αρχών του σοσιαλισμού. Γι αυτό, δίχως να παραβλέπουμε την αξία των άρθρων αυτών, θα είχαμε να συστήσουμε πως σκοπιώτερο θα ήτανε αν ή Κ. Ε. αποφάσιζε να χαρακτηρίσει στο έπιπεδο των μεγάλων λαϊκών μαζών και σ' αυτές, με τρόπο απλό & εύκολονόητο, να προσπαθήσει να τους ξηγήσει τί πράμα είναι αυτός ο σοσιαλισμός που ό καθένας τον φαντάζεται ανάλογα με τη δημιουργική δύναμη της φαντασίας του.

ΤΟ δεύτερο που έχουμε να παρατηρήσουμε, είναι ή γλώσσα αυτού του περιοδικού. Μεγαλύτερη αποκαρδίωση δεν μπορούσε να δοκιμάσει κανείς. Ψυχρολουσία απροσδόκητη. Αυτό δεν είναι πια καθα-

ρεύουσα. Αυτό είναι σωστός Μιστριωτισμός, αυτό είναι ή γλώσσα του κ. Γούναρη, όχι γλώσσα ενός σοσιαλιστικού περιοδικού. Σε ποια εποχή ζούμε οι συντάχτες αυτού του περιοδικού; Που τη θύηκανε τη γλώσσα αυτή; από ποιο μουσειο τήνε ξεθάψανε; Σοσιαλιστές είναι αυτοί οι άνθρωποι ή ταράκια του Μιστριώτη; Έτσι, με τέτοια όργανα, θα προκόψει ή σοσιαλιστική ιδέα; Πραγματικά κινούνται οι κούροι αυτοί, ή έξετασες δίνουνε για την έδρα της Πολιτικής Οικονομίας στο Πανεπιστήμιο; Αίτιό είναι πια κάτι έξωφρενικό, αυτό είναι κάτι απελευθερωτικό, που δείχνει πως καμιά ιδέα δεν μπορεί να θεμελιωθεί βαθιά στην Ελλάδα. Όλα φεύκτα, όλα ριχτά, όλα αριθισμός. Το Κομμουνιστικό κόμμα αναγράφει στο πρόγραμμά του τη Δημοτική και εκδίδει το επίσημο περιοδικό του στην πιο σιχαμένη καθαρεύουσα. Μα τότε, τί εμπιστοσύνη να έχουμε σ' αυτό το κόμμα, στην ειλικρίνειά του; Ποιόν μπορεί να προπαγαντίσει με τη γλώσσα αυτή; Και τί άγώνας μπορεί να γίνει έτσι; Οι καθαρευουσιάνοι και οι μικτοί, όταν έμεις υποστηρίζουμε πως δημοτικισμός και σοσιαλισμός θα βαδίσουνε κοινή γραμμή, μάς απαντούνε πως αυτό είναι αδύνατο, και γι απόδειξη μάς φέρνουνε στα μούτρα μας τη γλώσσα του «Ριζοσπάστη», του «Εργ. Αγώνα». Τώρα τους δώσατε κι άλλο ένα ακόμα όπλο. Το επίσημο όργανό σας. Λοιπόν και μες σας λέμε πως δεν είχατε σεις που θα διεξαγάγετε το σοσιαλιστικό άγώνα στον τόπο μας, κι όφειλετε να παρεκωρήσετε τη θέση σας σε άλλους. "Αν δεν ξαίρετε τη Δημοτική, αν ή ιδιοσυγκρασία σας δεν την άνέχεται, να τραβήχтите στη γωνιά. Δεν είναι δικαιο, δεν είναι λογικό, ένας ολάκερος άγώνας, όπως είναι ο άγώνας του Δημοτικισμού, να δυσφημίζεται για χιτήρη λίγων ανθρώπων που ή δέ θέλουνε ή δεν μπορούνε να ίδουνε το φώς. Εύτυχώς υπάρχουνε άλλες σοσιαλιστικές ομάδες, που θα μπορούσαμε να συνεργηθούμε. Υπάρχει εδώ ένα αξιόλογο περιοδικό, ο «Κομμουνισμός» που ούς ξεταρνάει και ούς αφήνει αιώνας πίσω. Τα ίδια τα άρθρα σας τα βρίσκουμε στον «Κομμουνισμό» ανθρωπινότερα μεταφρασμένα. Λοιπόν, αφού έσείς δεν μπορείτε να αλλάξετε, κάνετε τέλο στους νέους, στους ζωντανούς.

ΔΥΟ λόγ' ακόμα και τελειώνουμε με αυτή την απόθεση σήμερα. Ίσως τώρα, οι περισσότεροι ήθητες στις διάφορες σοσιαλιστικές συγκέντρωσες, μεταχειριζόντουσαν την ίδια πάνω κάτω γλώσσα που μεταχειριζόχεται και ή «Κομμουνιστική Επιθεώρηση» στα άρθρα και στις μελέτες της. Την παρασμένη όμως Κυριακή, στη σάλα του Σπλέντιτ, όπου γινότανε το πολιτικό μνημόσυνο του Αημικνεχτ και της Ρόζας Λούξεμπουργ, ο ήθητος μίλησε σε ζωντανή δημοτική γλώσσα, κι όλη ή σάλα, που είτανε γεμάτη εργάτες και σοσιαλιστές, πήγε να πέσει από τα ζήτω και τα χειροκροτήματα. Το παράδειγμα του κ. Εδωγγέλου Παπαναστασίου ως το ακολουθήσουν και οι άλλοι και το αποτέλεσμα θάν το δούνε αυτοστιγμής. Κ' έπειτα, το κάτου κάτου, μια και ή καθαρεύουσα είναι όργανο της άστικής τάξης, γιατί οι σοσιαλιστές δεν τη στέλνουνε μια για πάντα στον άγύριστο και δεν αποκαλιάζουν τη Δημοτική, να την ανακηρύξουν επίσημο όργανό τους;

ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ

ΝΗΣΙΩΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΤΟΥ ΠΑΠΑ Κ' Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Αγαπητέ Νουμά ! Φαίνεται πως τού λόου σας στην Αθήνα δε θρικόσαυτε πολύ και από το σθερκο και πάνω. Αυτό τουλάχιστο μπορεί κανένας να καταλάβει όντας παρει να διαβάσει τις φημερίδες σας.

Έτσι, σε κάποιο φύλλο της πρωτοχρονιάς, είδα κάποιον να γράφει πως όντας κοιτάζουμε μέσα στα έκατό χρόνια που περάσανε από τον καιρό που λευτερώθηκε η Ελλάδα, θενά δοίμε, λέει, πως δεν κάναμε τίποτις και για να τὸ καταλάβουμε, λέει, γτάνει νακούσουμε έσας τους Αθηναίους, που όντας γιεντάτε, λέει, τραγουδάτε ένα άνόητο και κοτζουλό — πρέπει να τὸ παραδεχθώμε — τραγούδι, που λέει πως θέλει, λέει, να δει τὸν πάπα. Και γιατί, μαδέ, να μην τραγουδάτε οί Αθηναίοι τὸ «ὡς πότε παλικάρια», και τὸ «μαυρογιμενί» που τραγουδάν, λέει, κ' οί παπούληδες μας ; Και τὸ λοιπὸ δεν έχουμε φιλολοία !

Και να σου πῶ τότες και γῶ και κάτι άλλο : Οὐδέ κ' οί Φρατζέοι έχουνε φιλολοία γιατί κάποιος πατριώτης μας που είχενε πάει στη Φρατζιά, είχενε να μᾶς πει πως κ' οί Φρατζέοι στὰ Παρίσια, λέει, τραγουδάν στὰ μπουλεβάρτια τους κάτι άλαφριά τραγουδάκια, από κάτι όμπερετίτζες, όπως τις έλεενε και οί κουτογεραμνοί, τὸ ἴδιο και τὸ ἴδιον τους τραγουδάνε, μουέλενε, κάτι «Μπίς φρυ οὐμ, φίνφε, ζύσε μίους», και κάτι «Ντονερβέτερ τάντελό». Και λοιπὸ, μηδὲ και κείνοι έχουνε φιλολοία, μηδὲ οί Γκαίτες ἦντανε τίποτις, μηδὲ και κάνας άλλος. Και λοιπὸ φιλολοία δεν έχει στον κόσμο, κ' έχει μόνο φημερίδες και μέσα σ' όλες τις φημερίδες, μιὰ είναι αὐτὴ πουχει έκείνον που είναι πάρα πολὸ μεγάλος φιλόσοφος, και που δεν τὸν άρέσει κανένας και τίποτις έξόν από τὴν άφεντιά του και κρίμα που δὲ γράφει τίποτις τὸ ἴδιον του, για να μάθουμε και μεῖς τί πάει να πει ἡ ἀληθινὴ φιλολοία, που θενά κάνει ὅλο τὸν κόσμο να τραγουδήει τίποτις πατριωτικοὺς ἢ θρησκευτικοὺς ἢ και φιλοσοφικοὺς ἔμνους τὴν ὥρα που τρώει και πίνει και γιεντάει, και θέλει να ξεσκάσει κομμάτι με τὸς φίλους του ἢ τις φιληνάδες του !

Όμως, μες στὰ έκατό της χρόνια ἡ Ελλάδα, ἂ δεν έβγαλένε ποιητάδες και συγγραφιάδες, έβγαλεν, άγχαπητέ μου Νουμά, έναν τόσο μεγάλο φιλόσοφο. Κι αὐτὸ είναι, λέει, άρχετό. Και τὰ συχαρίτια μου !

Διώς σου πάντα :

Ο ΜΑΣΤΡΑΓΑΛΙΑΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΥ : «*Η ώραία του Πέραν*» ρομάντο, 1920.

Ο κ. Τυμφρηστός βλέπει ένα κακό στην κοινωνία και ζητάει τὴ θεραπεία του. Τὰ κορίτσια πρέπει να είναι λύτερα να πάρουνε τὸν άντρα τὸ γούστου τους· οί γονιοί τους ένα χρέος έχουνε : να ταναφρέ-

ρουνε με τέτοιον τρόπο που να τὰ κάνουνε ικανά να μὴν πέσουνε ὄξω στην έκλογή τους. "Αμα θελήσουνε να σταθούνε εμπόδιο στην επίθυμία τὸν κοριτσιῶν τους, γίνονται άφορμὲς δυστυχίας. Για να υποστηρίξει τὴ θεωρία του αὐτὴ ο κ. Τ. άκούμπησε πάνω σε μιὰν ἀληθινὴ ἱστορία, που, όπως μᾶς θεβαιώνει, ξετελιχτηκε στην Πόλη, τὴν εποχή που άνοῦσε και ὁ ρομαντισμός. "Αν ἡ ἱστορία είναι ἀληθινὴ ἢ φανταστικὴ, αὐτὸ για τὴν Τέχνη δεν έχει καμιά σημασία. Άξια μόνο έχει ἡ τέχνη, ὁ τρόπος που μᾶς παρουσιάζει τὴν ἱστορία του ὁ τεχνίτης. Ο κ. Τ. έποστηρίζει τὸ θέμα του με ὅλη τὴ θερμὴ ένός ἀληθινὰ άγνοῦ και πολὸ αίσταντικὸ ἄνθρώπου. Και στὸ ζήτημα αὐτὸ εἰμᾶστε τέλεια σύμφωνοι μαζί του. Βέβαια τὰ κορίτσια πρέπει να είναι λύτερα να διαθετουνε τὴν τὸχη τους όπως θέλουνε. Μὰ παράλληλα με τὸ αίστημα που τὰ πλημμυρεῖ πρέπει να βαδίζει κ' ἡ λογική, γιατί ὅμα βλέπω ένα τυφλὸ αίστημα που δεν τὸ καθοδηγεῖ ἡ λογική, δεν ξαίρω γιατί τότε όλες οί συμπάθειές μου γυρίζουνε πὸ πολὸ πρὸς τὸ σκληρὸ πατέρα. Στην περίπτωση τὸ κ. Τ. ὠρισμένα τὰ πρόσωπα του δὲ μου φαίνονται να καθοδηγούνται από τὴν αὐστηρὴ λογική. Ὁ Αἰμίλιος μπορούσε καλύτερα να δεχτεῖ τὴν πρόταση τῆς Ἐρμιόνης για να φύγουνε, κ' έτσι κι αὐτοί να ζούσανε εὐετυχισμένοι κι ο κ. Τ. δὲ θὰ θρικότανε στην αναγκὴ να γράφει τὴν εμορφὴ αὐτὴ ἱστορία. Ἡ καλλιτεχνικὴ συγκίνησι γεννιέται όταν ὁ ἄνθρωπος γίνεται τὸ θέμα τῆς Διοίρας ἢ τῆς Κοινωνίας. Μὰ όταν ο ἄνθρωπος γίνεται ἄπλως θέμα τῆς κοσμηματίας του, τότε λείπει τὸ γενικό, το κλωνιο, και τότε πως να συγκινηθώμε ; Ο κ. Τ. που φοβάται πως θὰ τονε χαρακτηρίσουνε για καθυστερημένο ρομαντικὸ, κατοικιάζει τὸν κακο, τὸν άρρωστο ρομαντισμό. Κι ὡς τόσο, τὰ πρόσωπα του, και στὸν τρόπο τῆς ομιλίας τους και στὰ φροσίματά τους, μᾶς θυμίζουνε ἠρωες τῆς παλιάς, τῆς άρρωστης ρομαντικῆς εποχῆς, όταν οί ἄνθρωποι, στὰ καλά καθόμενα ἐπιτηδευόντανε τὴ δυστυχία και τὴν αίστηματολογία. "Εξω απ' αὐτὸ, ἡ ἱστορία τὸ κ. Τ. είναι πολὸ συγκινητικὴ. Ἐχει πλοκή, έχει ρομαντικὲς περιπέτειες που κάποτε ζυγώνουνε στὰ σύνορα τῆς ἀπίθανότητος, έχει ακόμα και φιλοσοφικὲς σκέψεις καί συμβουλές τὸ ἴδιον τὸ κ. Τ., που τις ἐμπνέεται πάνω στὰ γεγονότα. Με τέτοια πλοκή σίγουρα ένας άλλος θὰ μπορούσε να γράφει και δράμα ἢ τραγωδία ἢ και λιμπρέττο ακόμα για μελόδραμα, πάνω στὸ ἴδιο θέμα. Και ὅσο για τὸ χρέος του πρὸς τὴν Κοινωνία, ὁ κ. Τ. με τὸ βιβλίον αὐτὸ ἐξοφλεῖ. Ρήχνει κι αὐτὸς ένα πετραδάκι για να ὑψωθεί τὸ καινούριο κοινωνικὸ οικόδομημα που ὀνειρευόμαστε να είναι καλύτερο. Μὰ πρὸς τὴν Τέχνη μένει, θαρρῶ, χρεώστης. "Ισως ὁ κ. Τ. γράφοντας άρχικά τὸ έργο του για να δημοσιευτεῖ σε φημερίδα, ὑποχρέωσε τὴν πένα του να συγκατατεθει σε κάμποσες τεχνικὲς και γλωσσικὲς συγκατάβασες, σε κάτι εὐκολίες, που ἡ αὐστηρὴ τέχνη δεν τις άνέχεται, και που μόνο προσωρισμὸ έχουνε ν' άρέσουνε στὸ πάλιν Κοινό, ἢ στὸ ἰδιαιτερο κοινὸ τὸ κ. Τ., που με τόσο ένδιαφέρον τὸν παρακολοῦθε, τονε διαβάει και συγκινητάει μαζί του. Ἡ δημοσιογραφία

είναι ο κακός δαίμονας του κ. Γ., κι όσο κι αν του δώσαμε, και σε προηγουμένη κριτική μας, τη συμβουλή να φροντίσει να κηφει κάθε σχέση, αυτός εξακολουθεί να καλλιεργεί τρυφερές σχέσεις μαζί της. Μα, όπως το είπαμε χμίες φρούς, η δημοσιογραφία είναι θάνατος στην Ελλάδα, κι αλίμονο σε κείνον που θα τον απιάξει ανά νύχτα της. Ο κ. Γ. έχει μέσα του ένα πολύ ζεστό αίσθημα, που τον πλημμυρεί, μα δεν πήρε ακόμα την απόφαση να ψαλλίσει και να χτενίζει τα χειρόγραφα του με απομυθία και με άνεση για να μπορεί να μας δώσει κάτι άρτιότερο μιὰ μέρα. Ήλπιζουμε πως ο κ. Γ., που αγαπάει τόσο την αλήθεια, όσο και την τέχνη, δε θα δυσχερησθήει ακολουθώντας την αλήθεια από το στόμα ενός φίλου του. Κ' η αλήθεια είναι πως ο κ. Γ. πιο πολύ πετυχαίνει στην ποίηση. Γι' τα θέλετε ο κ. Γ. είναι περισσότερο ποιητής. Τα τελευταία του τραγούδια στο «Νουμά» διαβαστήκανε με πολλή υφέση. Η ποίηση που μπορεί να εκδηλώνεται αυθόρμητη, του στέκεται πιο γνώριμη, πιο προσίτη. Ο πεζός λόγος χρειάζεται φιλοδοξία στο σκέδιο, στη φράση, που μπορεί να εξαντλήσει ένα νευρικό, έναν που διάζεται. Κι ο κ. Γ. σ'α να διάστηκε τη φορά αυτή. Το γεγονός πως σ' όλες τις εποχές ο πεζός λόγος αναπτύσσεται ύστερις από την ποίηση, δείχνει τις μεγάλες δυσκολίες που κλείνει το φιλολογικό αυτό είδος. Μα ο κ. Γ. θεωρησε αναγκαίο να μ'ς μιλήσει και για τή γλώσσα. Ίσως η συνείδηση πως μέσα στο έργο του κατορθώθηκε η δημοτική, τον έσπρωξε σε έναν τρόπο απολογίας, που θάλεγε κανείς πως η παλιά του άρρωσטיα ύποτροπίασε άξαρνα και πως ο κ. Τυμ. ο Αθηναίος, άρχινισε να νοσταλγεί τον Τυμ. τον Κωσταντινοπολίτη. Ο κ. Γ. μ'ς δίνει προφορικά τη διζθεβαίωση πως κάτι άλλο ήθελε να πει παρά πως εμείς οι Ψυχαριστές γράφοιμε γλώσσα άγρίων. Έτσι κ' εμείς, δίνοντας πιο πολλή σημασία στις προφορικές του διαβεβαιώσεις, μπορούμε να γνοήσουμε τον άπροσδόκητο αυτό έπιλογο του έργου του.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΜΟΝΑΧΟ : *Η ανθρωπιστική τάση της σημερινής λογοτεχνικής παραγωγής.* — «Ο άνθρωπος είναι καλός» του Frank — *Το ρομάντζο του Mann «ο υπήκοος».* — *Ο Γερμανός της Καϊζερικής εποχής.*

Πουθενά άλλου σήμερα δε βγαίνουν τόσα ανθρωπιστικά βιβλία, όπως στη Γερμανία. Σημάδι αυτό φανερό πως ο λαός αυτός ξύπνησε κι άνοιγει δρόμους νέας ζωής, πράμα που δεν μπορεί να το πει κανείς και για μερικούς άλλους λαούς που κατά το μεγάλο πόλεμο πολέμουσαν τάχα για μιὰ δίκαια ειρήνη και για τή λευτεριά του κόσμου. Τόση είναι μάλιστα η παραγωγή της ανθρωπιστικής φιλολογίας, ώστε σε πολλούς κύκλους άρχινάνε να εκφράζουν το φόβο μήπως τούτο, αντί να ωφελήσει, μάλλον θα κάνει περισσότερες ζημιές. Και κείνοι που το λένε αυτό, δεν είναι μονάχα οι όπαδοι του παλιού προπολεμικού καθεστώτος, μα και δημοκράτες, σοσιαλιστές, και σκαρ-

ταριστές. Τις προάλλες μου είπε κάποιος σοσιαλιστής που πρωτοστάτησε τον Απρίλη του 1919 στην ίδρυση της Σοβιετικής Δημοκρατίας του Μονάχου : «Καλύτερο θάτανε να είχαμε στο σέβερκο μας πάλι το γερμανικό милитарισμό, παρά το γαλλικό, που δεν μπορούμε τόσο εύκολα να τον συντρίψουμε σαν το δικό μας». Σήμερα ο λαός μας δουλεύει και ιδρώνει για τους κεφαλαιοκράτες της Αντάντ. Δε λέω πως οι δικόι μας άφέντες, σε περίπτωση γερμανικής νίκης, θα το είχανε κάνει άλλως. Μα τούτο δεν είναι λόγος για να μ'ς φέρνουνται οι Σύμμαχοι σ'α να θροισκόμαστε άκόμα σε εμπόλεμη κατάσταση. Το αποτέλεσμα της πολιτικής τους είναι πως η ιδέα της ειρήνης και της συμφιλίωσης, που μ'ς χάρισε η γερμανική επανάσταση του 1918 κινυνεύει πάλι να χαθεί στον τόπο μας».

Έτσι μιάνε σήμερα πολλοί στη Γερμανία, και παραπονιούνται συχνά για την άφύση καιρπαγωγή ανθρωπιστικής φιλολογίας που, κατά τη γνώμη τους, κάνει τις άλλοιές μας, που μ'ς θαλανε οι νικητές, ο-λο και στερεότερες. Νομίζουμε όμως πως οι άνθρωποι αυτοί δεν έχουνε δικιο. Ναι, η Συνθήκη των Βερσαλλιών κατάντησε έναν από τους πιο έργατικούς λαούς του κόσμου σε άγέλη θούλων, για πενήντα κ' ι-σως και περισσότερα χρόνια. Μα τούτο δεν είναι λόγος να γυρίσουμε πολιτικά, κοινωνικά και πνευματικά πίσω, στο παλιό σύστημα. Σιγά σιγά και στους γειτόνους της Γερμανίας θα ύποχωρήσει η ιδεολογία των Φός και Κλεμανσώ στην ιδεολογία του Ρολιάν. Το πνεύμα της ειρήνης και της άγάπης όλων των λαών έχει σήμερα στην έργατική τάξη και σε μεγάλο μέρος των έπιστημόνων και ποιητών όλων των χωρών τον δραστήριους του όπαδους. Από το πνεύμα αυτό θα γεννηθεί μιὰ μέρα εκείνη η ιδανική κατάσταση, που την όνειρευόντουσαν οι άνθρωποι από την ήμερα που βρεθήκανε άπάνω στη γή. Γι' αυτό άς μη φοβούνται, όσοι άγαπάνε άληθινά την πατρίδα τους, μήπως η «μεγάλη διομηχανία» ανθρωπιστικής φιλολογίας θάψει τον τόπο τους. Το έναντιο. Μονάχα η νέα ανθρωπιστική ιδεολογία, που ξεπάστρεψε κάθε πολιτική, κοινωνική και πνευματική πρόληψη, είναι σήμερα σε θέση να βγάιει την Εύρωπη από το χάος, που μ'ς κληροδότησε ο μεγάλος πόλεμος.

Το πιο σημαντικό έργο από το είδος αυτό της νέας γερμανικής φιλολογίας είναι του Λεονάρδου Φράνκ «Der Mensch ist gut» (Ο άνθρωπος είναι καλός), που βγήκε στο Kiepenheuer Verlag του Potsdam. Άν λέγαμε σε προηγουμένη άναπόκριση πως είναι μυθιστόρημα, μπορεί να μ'ν είχαμε και τόσο δικιο. Είναι πιότερο μιὰ κοινωνική μελέτη, με δηγηματική φροεσά. Τα πρόσωπα του έργου είναι όλα, κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο, θύματα του πολέμου ή των κοινωνικών πρόληψεων, που κάθονται σ'α θέλλες στη ράχη της σημερινής κοινωνίας. Γύρω σ'α πρόσωπα αυτά ο συγγραφέας ζωγράφισε σιηνές της πιο άμης αλήθειας. Μονάχα ένας άνθρωπος που έχει έμβαθύνει με όλες τις ίνες της καρδιάς του στη σημερινή αλλόττητα της ανθρωπότητας και ο όποιος — κι αυτό είναι το σπουδαιότερο — είναι λύτερος από κάθε είδος πρόληψη — μπορούσε να γράψει τέτοιο έργο. Ο άσθητός κριτικός, που θέλει να κρίνει ένα βιβλίο,

πρέπει, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, νὰ ζητήσει τί θέλει, νὰ πει ὁ συγγραφέας καὶ τί λέει πραγματικά. Καὶ τι θρῆσκου, με στὸ ἀριστοῦργημα αὐτοῦ τῆς γερμανικῆς ἀνθρωπιστικῆς φιλολογίας; Ὁ Φράνκ, ο,τι θέλει νὰ πει, τὸ λέει νῦν σκεπτοσὸς μὴ γλωσσῶν που κωποτε μπορεῖ νὰ εἶναι πολὺ ἀκατάλληλη γιὰ δεσποινίδες», πού εἶναι ὅμως ἀληθινὴ καὶ φυσικὴ. Τὸ ἔργο δὲν ἔχει καμιά πλοκή, ἰσα ἰσα ἡ ἀδραση», ἐστὶ φιλολογικὴ ἐννοια, εἶναι ἀπλοῦστατη, οἱ διάφορες σκηνές δὲν ἔχουν καμιά ἀμειση σχέση ἀναμεταξύ τους. Μπορεῖ κανεὶς, ὅποιοδήποτε κεφάλαιο θέλει νὰ διαβάσει ἀπὸ τῆ μέση, χωρὶς νὰ χάσει καθόλου ἀπὸ τῆ συγκινητικὴ ἐντυπωσιασὴ πού ἔχει ἀπὸ τὸ διάβασμα τοῦ βιβλίου ἐκεῖνος πού τὸ διαβάσει ἀπὸ τὴν ἀρχή. Πού θρῆσκεται λοιπὸν ἡ μεγάλη ἀξία τοῦ ἔργου; Ναι, ποιά εἶναι: Κάθε σελίδα, κάθε φράση μποροῦμε νὰ ποῦμε χωρὶς ὑπερβολή, εἶναι μιὰ κατηγορία κατὰ τοῦ κοινωνικοῦ μᾶς συστήματος, καὶ ἕνας ὕμνος ἐπὶ τῆ μελλομένη κοινωνία, πού μιὰ μέρα θὰ βγῆ ἀπὸ τὸ σημερινὸ χάος. Μὲ γερῆς χιπῆς ὁ ποιητὴς γκρεμίζει τὶς διάφορες προλήψεις καὶ ψευτιές τοῦ μπουρζουαζικοῦ καθεστώτος, σὺν τὴν «ἐθικὴ τιμῆ», γιὰ τὴν ὁποία σφῆζονται οἱ ἄνθρωποι ἀναμεταξύ τους, τῆ στρατιωτικῆς πειθαρχία, πού κάνει τοὺς ἄντρες νεκρῆς μηχανῆς. (Ὁ Φράνκ θέβαια ἔχει ἐδῶ ὑπ' ὄψει πρῶτ' ἀπ' ὅλα τὴν παιδιὰ πρωσοικὴ πειθαρχία, πού ἀληθινὰ εἶτανε ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα αἴσχη τῶν χρόνων μᾶς), τὸν κρατικὸ χριστιανισμό, πού στυνομία του κταντήσανε ὅλοι οἱ Εὐρωπαῖοι κοινοὶ φονιάδες, καὶ τὸ παιδαγωγικὸ μᾶς σύστημα, πού καὶ αὐτὸ δὲ φταίει λίγο γιὰ τὰ σημερινὰ μᾶς χάλα. Μὰ ὁ συγγραφέας θρῆσκει, με τὸ δικιο του, καὶ πικροὺς λόγους γιὰ τὴ μεγάλη ἀδικατορία ὅλων μᾶς. Ὁ καθένας φοβᾶται μονάχα γιὰ τὸν ἑαυτοῦ του καὶ γιὰ τὸ σπῆτι του. Γιὰ τοὺς ἄλλους τί τὸν μέλει; Ἄς πᾶνε κατὰ δικόλου. Ἡ ἔλλειψη τῆς ἀγάπης καὶ ὁ ἔγωισμός χάλασε τὴν εὐρωπαϊκὴ ἀνθρωπότητα καὶ θῆν τὴ κρατακόρη τέλει, ἀν δὲ σενέθουμε ἐπιτέλους καὶ ἀπαρδῶσουμε τὴν κινέβρησὴ τῆς γῆς ἐπὶ τὴν Ἀγάπην. Καὶ ὁ συγγραφέας εἶναι πεισμένος, πῶς ἡ ἐποχὴ αὐτὴ θᾶθδει, «γιατὶ ἡ Εὐρώπη μπορεῖ νὰγαπᾶει ἀκόμα. . . . Δὲ θρῆσκεται σὲ ὅλη τὴν Εὐρώπη σπῆτι, στὸ ὁποῖο νὰ μὴν τρέχουν δάκρυα. Αὐτὰ τὰ δάκρυα σημαίνουν τὴν ἀγάπην, πού θγαίνει κλαίγοντας ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων, γιὰτὶ τῆ διώξαν ἀπὸ τὶς καρδιές τῶν ἀνθρώπων».

Τὸ βιβλίο τοῦ Φράνκ «Ὁ ἄνθρωπος εἶναι κλόος», εἶναι ἡ πρώτη προκήρυξη Γερμανοῦ ποιητῆ γιὰ τὴ διεθνικὴ συναδέρρωση ὅλων τῶν λαῶν. Κατὰ τοῦ ἐθνικοῦ μίσους, κατὰ τῆς βίας, γιὰ τὴν παγκόσμια ἐπανάσταση. Ἰσως σὲ κανένα ἀπὸ τὰ κατοπινὰ φύλλα τοῦ «Νουμάς» δώσουμε ἕνα δείγμα τῆς φιλολογικῆς ἀξίας τοῦ Φράνκ σὲ ἑλληνικὴ μετάφραση.

Ἀπὸ τὰ ἄλλα ἔργα πού ἔγραψε ὁ Φράνκ τὰ καλύτερα εἶναι: «Ἡ ληστορικὴ συμμορία» καὶ «Ἡ αἰτία» καὶ τὰ δύο μυθιστορήματα.

Ἄν ὁ Φράνκ μᾶς ζωγραφίσει περισσότερο τὸ Γερμανὸ — Εὐρωπαῖο, ὅπως ἔπρεπε νὰ εἶναι αὐτός, τὸ ἐναντίο στὸ μυθιστόρημα τοῦ Heinrich Mann «Der Untertan» («Ὁ ὑπῆκοος» — ἐκδοσὴ Kurt Wolff στὸ Μόναχο) ζωγραφίζεται ὁ Γερμανός, ὅπως εἶτανε ἐπὶ τῆ Γουλιέλμικῆ ἐποχῆ. Ἡ ὑπόθεση αὐτῆ. Ὁ Ντίτερικ, γιὸς βιομηχανοῦ, ἀφοῦ τέλειωσε τὸ γυ-

μνάσιο, γίνεται φοιτητῆς, κάνει τὴ θητεία του, ἔστω ἀπὸ τὴν ἀπόλυσὴ του παίρνει τὸ δίπλωμά του, ἀπαταίει κάποιον φτωχὸ κορίτσι καὶ τὸ διώχνει, λέγοντας στὸν πατέρα τῆς: «Ἡ κοινωνικὴ μου συνείδηση δὲ μᾶφνει νὰ κάνω μιὰ τέτοια . . . μητέρα τῶν παιδιῶν μου». Ὑστερ' ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ πατέρα του κληρονομιάει τὴν φάμπρικα. Τῶρα παντρεύεται κάποιον γυναίκα με πολὺ σκοτεινὸ παρελθόν, μὰ καὶ με καλὴ προέτια — ἔτσι πιστεύει τουλάχιστο — καὶ στὸ τέλος γίνεται διευθυντῆς μιᾶς μεγάλης ἐπιχειρηματικῆς ἐταιρίας. Γίνεται καὶ δημαρχικὸς παρόεδρος καὶ παίρνει δύο τρία παρόσημα.

Γιὰ τὴν ἀνώτερη ἀστικὴ τάξη τῆς Γερμανίας τὸ ἔργο τοῦ Mann εἶναι ἀληθινὸς καθρέφτης. Μπροστὰ στὰ μάτια μᾶς περνάει ἡ ἀστικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴν αἰτιμὴ τιμῆ καὶ γιὰ τὴν ἀνῆθικὴ ἠθικὴ τοῦ ἀνθρώπου τῆς «καλύτερης κοινωνίας», ἡ προσπάθεια του νὰ πετύχει με κάθε μέσο στὸ στάδιο τῆς ζωῆς, ἡ περιφρόνησὴ του γιὰ τὸν ἐργατικὸ κόσμο καὶ τὸ πνευματικὸ προλεταριάτο, καὶ — αὐτὸ εἶναι τὸ Leitmotiv τοῦ ἔργου — ἡ τυφλὴ προσκόνηση τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, τῆς Καίσερικῆς δυνάμεις. Οἱ σκηνές πού περιστρέφονται γύρω στὸ πρόσωπο τοῦ Γουλιέλμου Β' εἶναι τόσο ρεαλιστικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς, ὥστε καὶ οἱ πῶ φανατικοὶ μενταρχικοὶ διαβάσαντες τες, θὰ ἀιστανθοῦν, — ἔστω γιὰ μιὰ στιγμή. — σὲ τὴ ἠθικὸ βούρκο εἶχε βοιτηχτεῖ ἡ ἀστικὴ τάξη τῆς Γερμανίας. Καὶ σὲ πέτοις χέρια μιᾶς σάτιας κοινωνικῆς τάξης, κατὰ τὴν κρίσιμη ἐποχὴ τοῦ 1914, εἶταν ἐμπιστευμένη ἡ τύχη ἐνὸς τόσοσ ἰμίου κ' ἐργατικοῦ λαοῦ.

Πρέπει νὰ τονίσουμε πῶς τὸ βιβλίο εἶναι γραμμένο χωρὶς καμιά ὑπερβολή, ὅπως τυχαίνει πολλές φορές σὲ ἔργα πού ἔχουν κάποια ὀρισμένη τάση. Σὲ κανένα βιβλίο τῆς παγκόσμιας φιλολογίας δὲν ἔχει διατυπωθεῖ τόσο ἀληθινὰ καὶ πεποιημένα ὁ ἔπος τοῦ ἔποικητῆ υποποζοῦ καὶ τοῦ πιστοῦ «ἀπῆκοῦ» τοῦ ἀνθρώπου τῆς «καλύτερης κοινωνίας» τῶν χρόνων μᾶς. Καὶ σὲ τοῦτο θρῆσκεται ἡ μεγάλη ἀξία τοῦ ἔργου τοῦ Mann.

Μόναχο.

ALEX STEINMETZ

ΝΕΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΓΚΕΛΑ (Ἔκδοσὴ «Τύπος» 1919 Λρ. 3—
ΔΡΑΜΑΤΑ ΤΟΜΟΣ Α' (Ζωντανοὶ καὶ πεθαμένοι
 —Οἱ Ἄλυσίδες—Στὴν ἐξόπορτα). Ἔκδο-
 σὴ Ἐταιρίας «Τύπος» 1920. . . . 6—
ΠΛΑΪ ΣΤΗΝ ΑΓΑΠΗ (Ρουάντῶν) 1920 . . . 3—
 Βρίσκονται στὸ «ΑΘΗΝΑΓΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ»
 — Ὁδὸς Σοφοκλέους 3. —

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΙΣ

διὰ τοὺς κ. κ. Ὀδοντοῖατροὺς

Ὁ Οἶκος «LABARBERA» I. ΚΑΝΑΡΗ & Σία ὁδὸς Σταδίου 3 γνωστοποιεῖ ὅτι ὁ ἐν Λονδίνο οἶκος

CLADIUS ASH & CIE

ἀνέθεσεν αὐτῶ διὰ Συμβολαίου τὴν ἀποκλειστικὴν πώλησιν καὶ ἀντιπροσωπεῖαν τῶν εἰδῶν του διὰ τὴν Παιλαῶν, Νέαν Ἑλλάδα καὶ Σμύρνην.